

*о. Михайл Пастух,
Іван Лопушинський*

БІБЛІЙНО-ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДОСВІД ВІРИ (НАДПРИРОДНЕ БОЖЕ ОБ'ЯВЛЕННЯ) ПРО НАЧАЛО БУТТЯ ЛЮДИНИ І СПІЛЬНОТИ

«Триіпостасному Богу,
що за образом Своїм сотворив людину
і з несущого все премудро влаштував,
поклоняюся, і шаную, і оспівую, і величаю.
Пресвята Тройце, Боже наш, слава Тобі!»
Опівнічна, Канон Пресвятій Тройці,
глас 8, пісня 6, 3

Почнемо наші роздуми з Біблії. Що Сам Господь говорить про «початок» всякого буття і що чи хто є «началом» всього суцього, та як постали перші спільноти, що ми довідуємося про «Божий народ» зі сторінок Писання, що сприяє, а що шкодить його розвитку, процвітанню?

1. Первовзори різних спільнот

«На початку створив Бог небо і землю. Земля ж була пуста й порожня та темрява була над безоднею, а дух Божий ширяв над водами. І сказав Бог: “Нехай буде світло!” І настало світло» (Буття 1: 1–3).

«Тож сказав Бог: “Сотворімо людину на наш образ і нашу подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над дикими звірами і над усіма плазунами, що повзають на землі”. І створив Бог людину на свій образ; на Божий образ створив її; чоловіком і жінкою створив їх. І

благословив їх Бог і сказав: “Будьте плідні й множьтея і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі; пануйте над рибою морською...”» (Буття 1, 26–28).

Бачимо, що всі творіння-буття, і зокрема людина, мають свій початок і начало у Триєдиному Бозі: Бог Отець — Предвічний Ум-Розум все премудро творить Сином-Словом і Дух Животворящий ширяє — оживляє та зігріває світлом і теплом Божої любови все творіння. Святий Василій Великий так навчає про участь трьох Осіб Пресвятої Тройці в сотворенні світу: «Первісна причина створеного — Отець, причина творяча — Син, і причина звершуюча — Святий Дух» (Катехизм, 2012: 47). Наш Катехизм вторує св. апостолові Павлові: Основою світу є «благодать Господа нашого Ісуса Христа і любов Бога й Отця і причастя Святого Духа» (пор. 2 Кор. 13: 13).

Особлива «увага і намисел» присвячені створенню першої спільноти — людської пари — чоловіка і жінки, які Богом-Творцем благословенні бути плідними, множитися і наповняти землю та підпорядковувати її собі, панувати над усіма створіннями.

А що каже Біблія про «Церкву» і «народ»? Але спочатку про Церкву та що думають наші сучасники про неї, адже це найбільш складне спільнотне «буття»?

2. Біблія про зародження Божого народу

У наш час можна почути різні думки, людські уявлення про Церкву. Часто люди думають, що це якась установа, організація, якийсь заклад, якась певна адміністративна одиниця. Але сама *Церква* вчить нас, що вона — *це Божий люд і містичне Тіло Христа* (Шін Фултон, 2016: 122).

Де вперше зустрічаємо цю Божу науку про людину і Божий народ — Церкву? Це перша старозавітня книга — Буття. Філософи кажуть, що людина шукає Бога від початків цивілізації! А *Біблія нам відкриває, що не людина, а Бог шукає її* (курсив наш). Перша думка Бога, як відкриває Біблія, була така: «Створімо людину...». І продовжує свої роздуми сучасний християнський філософ Шін Дж. Фултон: «Бог не потребує людини для того, щоб довершити себе чи щоб вдовольнити якусь потребу, але Він потребує людини як щось на взірець дару. Він хоче мати когось такого, кому б Він міг виявити свою любов. Отож перший монолог — розмова із Собою, який ми зустрічаємо у Святому Письмі. Це монолог Триєдиного Бога, який роздумує про людину.

Якими ж є перші діалоги у Святому Письмі? Перше запитання, що звучить у Святому Письмі, — це коли Бог звертається до Адама: «Де ти?». Другий діалог стосується ближнього. Бог запитує Каїна: «Де Авель, брат твій?». Бог заглиблений у думки людини, Господь промовляє до людського серця. Тут ми зустрічаємось із першими двома законами Божими: про любов до Бога і любов до ближнього. Ці закони сформульовані тут у двох запитаннях: «Де ти?» і «Де Авель брат твій?» (Шін Фултон, 2016: 122).

На перших сторінках Біблії зазначено про родоначальників спільнот, до яких згодом належатимуть всі народи.

Первовзір досконалої спільноти осіб — це *Пресвята Тройця*: Бог Отець, Бог Син і Бог Святий Дух — Господь Бог. Три особи відмінні лише назвами і походженням, а спільні у всьому: бутті, пізнанні, взаємній любові, спільнім творчим діянні.

Друга спільнота — боголюдська, бо людина створена на Божий образ і подобу (Буття 1: 26). Це перше Боже спільнотне творіння: чоловік (Буття 2: 7) і жінка, «поміч відповідна для нього» (Буття 2: 18, 22–23) — відмінних назвами (чоловік, жінка) і походженням (Буття 2, 7, 21–22), водночас і спільних: у походженні-створенні Триєдиним Богом, в образі й подобі Божій, у людській природі, в Божому благословенні; об'єднаних спільним походженням від Бога — Отця всіх (Буття 1, 27, 28; 5, 1–2) — і спільною метою життя (Буття 1, 26–28), з'єднаних любов'ю до Бога Творця у благодарній і славословній молитві та послухом Його заповідям (Буття 1, 28–29; 2, 16–17), а також взаємною любов'ю між собою. Гармонійне спілкування у правді та щирій довірливій любові з Господом і між собою, а також пам'ять про Його батьківську турботу і присутність наповнювала їхні серця миром, радістю, щастям-блаженством перебування в єдності спільнотного буття — життя у благодаті з Пресвятою Тройцею і між собою; вони добровільно виконували Його святу волю, що було заборолом перед втратою земного раю і дорогою зростання у любові-святості аж до таїнственої, ще не званої, повноти злуки з Христом — Воплоченим Богом Словом, на образ якого створено людину (Катехизм, 2012: 121–125) у співдії-сопричасті Святого Духа.

Цю першу щасливу боголюдську спільноту, яка мала рости, множитися і наповнити землю й піклуватися створіннями — панувати над ними (Буття 1: 28), зруйнував гріх непослуху, який розірвав духовну єдність із Всевишнім. І з цього почався шлях вигнання або падіння людського роду, характерний розколами, поділами між людьми, ворожнечею, протиставленням себе іншим: самооправданням і звинуваченням інших, навіть самого Бога Творця, врешті-решт страшними братовбивчими війнами (Буття 3:

6–19; Буття 4: 1–24). Коротко кажучи, з втратою життя в приязні з Богом — з духовною смертю — згодом прийшла і фізична.

Що створило, стало *началом блаженного буття-життя* першої щасливої *спільноти людського роду*?

1) *Спільне походження від Бога та Його благословення*; 2) *спілкування з Ним у любові та молитві*; 3) *спільна мета, дарована Творцем*; 4) *спільні Богом влиті не спотворені (гріхом) природні бажання: пізнання правди, стремління до творення добра та взаємна любов*; 5) *спільність мови*; 6) *спільність дії*. А *найголовніше — спільна любов Бога та додержування першої заповіді — стриманості*: «з дерева ж пізнання добра і зла не їстимеш...» (Буття 2: 17), які створили першу щасливу земну спільноту дещо відмінних, але духовно єдиних із Богом і між собою людських осіб: чоловіка і жінки.

Природно *спільнота* може і повинна бути людям для духовного єднання і збагачення, на радість і благополуччя. Однак може бути і *навпаки — на руйнування здорових зв'язків з Богом і ближніми, коли в основі спільноти не лежить правда, добро, любов, справедливість і милосердя, а протилежні їм вади, які ввійшли в людську природу і вкоренилися в людині через гріх*. Історичний досвід вчить, що гординя й групове самолюбство також проявляється у спільному, але лихому спотвореному (злому, бракованому) бутті-житті, хоч і мають спільні бажання, мету, дії, а навіть однорідну мову. Це також «групова творчість», однак духовно хвора, бо відбувається без Бога, без Його творчого благословення або всупереч Божій волі! Ці творять спільноту не в *синергії* — співдії з Триєдиним Богом, а самотійно, в гордині й груповім самолюбстві та насильством — проявом злої волі. Розрив спілкування з Богом через гріх, порушення морального

ладу (Божих заповідей) призвело до духовного поділу і ворожнечі також між собою та створіннями (Буття 3: 12–19). Вияв цієї вже не любови, а заздрости й ненависти бачимо навіть між рідними братами, які воюють між собою, коли старший вбиває молодшого, чи чоловік вбиває чоловіка — свого ближнього (Бут. 4, 8, 23). Так гріховні поділи і занепад благочестивих родинних і родових стосунків не дозволяє створити здорову щасливу спільноту, в якій усім було б добре.

Третій тип спільноти (вже з грішних людей) *творюється Богом опосередковано*. Господь покликає до існування нові спільноти через обраних і посланих Ним слуг, шукає віддалених від свого Творця людей через своїх вибраних посланців — ангелів, а здебільшого через особливих людей: патріархів, пророків, суддів, царів...

Одним із перших нащадків Адама, хто «знайшов милість у Господніх очах» (Буття 6: 8), був Ной. Писання про нього каже: «Ной був чоловік праведний і невинний у своїх поколіннях. Ной з Богом ходив» (Буття 6: 9). Він зробив «усе, як звелів йому Бог» (Буття 6: 22). Господь врятував послухного і вірного свого слугу враз з його родиною від потопу. Адже за моральне зло — гріх — приходять на нерозкаяних людей фізичні кари. «Прийшов кінець кожному тілу перед лицем Моїм, — каже Господь, — бо наповнилася земля насильством від них» (Буття 6: 13). А до Ноя так промовив: «Увійди ти й увесь дім твій до ковчегу, бо Я бачив тебе праведним перед лицем Своїм в оцім роді» (Буття 7: 1). Це була *перша родинна спільнота, покликана Богом до існування у світлі Божих заповідей, яка врятувалася від заслуженої кари за незліченні гріхи через вірність Богові, послух у вірі одного праведника*. Це прообраз нової, Богом благословенної, а для світу

спасенної, спільноти слухняних дітей Божих на чолі з єдиним праведником Ісусом Христом, через якого спасається вся Його родина — Церква, де через Єдиного праведника будуть спасенні всі, хто покався і увірував, захотів увійти до нового ковчегу — Його Церкви.

Особливо людське зухвальство виявилось в часі побудови Вавилонської вежі, бо самолюбно й гордовито вели себе її творці. «І була вся земля, — читаємо в книзі Буття, — одна мова та слова одні» (Буття 11: 1). Втрата спільної мови між собою — це був закономірний наслідок втрати любови до Бога Творця всього та братньої безкорисної любови до ближнього (Див. Буття 11: 2–9).

Згодом Господь покличе на дорогу віри, праотця всіх віруючих, патріарха Авраама і з нього почне творити новий народ, який буде слухатися Бога, а Він буде благословити його потомство й щедро побільшить усяке добро, а також буде випробовувати свого слугу у вірі й любові (Буття 11: 12–25).

Від самого початку, від гріхопадіння прародичів, також починається дорога навернення — історія спасіння. Ми бачимо, що людство отримує заклик Бога, аби дати йому зрозуміти про постійний зв'язок із ним. *Бог ніколи не покине людини, бо створив її з любови; Він її шукає і кличе по імені до Себе дорогою віри через покаяння.*

А як Бог спілкується з людством, коли людський рід помножився? З усіх народів світу Бог обрав один народ, який мав називатися «Його народом». Ця група чи цей особливий народ мали стати засобом принесення спасіння усім іншим народам на Землі. Хто це «Його народ?». «Його народом» був народ Ізраїлю. І Він покликав цей народ через Авраама; Він керував цим народом через Мойсея; Він управляв ним через суддів і

правителів; Він залякував; Він благав; Він умовляв; Він застерігав; Він любив через пророків. Знову і знову у Старому Завіті ми знаходимо свідчення того, що Бог, який любить людство, спілкується з цим людством через цей народ. Бог каже у книзі «Вихід»: «Будете моєю особливою власністю з-поміж усіх народів, бо моя вся земля» (Вихід 19: 5–6). Бог, звертаючись до «свого народу», каже: «Ви будете в мене царством священників, народом святим» (Вихід 19: 6–7).

«Бог має особливу назву для свого народу; Він називає його гебрейською мовою *gahal*. Це слово означає вибір Бога, вибраний Ним народ Ізраїлю. Це слово вживається в Старому Завіті близько 200 разів. Пізніше, коли Старий Завіт з гебрейської мови перекладали на грецьку, це слово *gahal* було перекладено як *ecclesia*. *Ecclesia* грецькою означає «церква». З цього слова ми отримали слова «духовний», «церковний». Таким чином, коли ми чуємо слово *gahal* в розумінні народ Божий, то можемо думати про цей народ грецькою мовою як *ecclesia* чи українською як церква. Отже «церква» і «Божий народ» — споріднені слова. Це по-перше. По-друге, Бог завжди мав справу із своїм народом через одну людину, яку Він призначив главою і представником: в один період це був Авраам, потім Ісаак, Яків, Мойсей, правителі та пророки. По-третє, через те, що ізраїльський народ був Його народом, Він уклав з ним угоду, своєрідний пакт, договір, який передбачав двостороннє зобов'язання. Гебрейською «договір» звучить *berith*; слово з'являється у Святому Письмі 275 разів. Це слово означає, що вони були щось винні Богові. А Бог натомість благословить їх. Як Він сказав: «Будеш благословен понад усіма народами» (Втор. 7: 14). Ізраїльський народ мав стати Його

свідком, тому що спасіння всього людства здійсниться через цей народ (Шін Фултон, 2016: 123).

Важливо зауважити, що *світлі та величні сторінки в історії Божого вибраного народу були тоді, коли правителями були вірні Богові святі, смиренно мудрі правителі: Мойсей, Самуїл, царі, які згідно з Божим законом управляли ввіреними людьми, служачи їм добрим прикладом та правосуддям*. На жаль, чимало було таких, які зраджували святу віру своїх богобоязливих предків і служили фальшивим чужим богам — ідолам, а тим самим злим прикладом і словом зводили народ на поганське бездоріжжя, стягали на себе і весь Ізраїль справедливу кару, поневолення, а навіть цілковите знищення, зокрема Єрусалимської святині, міста та всього краю (1 Цар. 21; 2 Цар. 24; 2 Цар. 25; 2 Хр. 21; 2 Хр. 33).

Першим ізраїльським правителем був цар Саул, який із Богом добре починав, але зійшов на злу дорогу — зрадив свого істинного Бога, чинив свою самолюбну, а не Божу святу волю, став ідолопоклонником і втратив престол (1 Сам. 10–31). Наступним великим, Богом благословенним і береженим царем та пророком був Давид — «людина Божого серця», який хоч тяжко, на старість, згрішив, однак щиро покався й смиренно прийняв на себе заслужену кару — смерть свого первородного сина від Версавії, жінки Урії (2 Сам.: 1–12). Його син від дружини Версавії — Соломон — став його спадкоємцем і продовжив добрі справи свого великого батька та з Божого благословення збудував величну єрусалимську святиню; мудро управляв ізраїльським народом, а держава досягла найбільшого розквіту, народ дочекався миру й жив у благочесті. Однак кінець цього славного, вельми мудрого і багатого царя Соломона був також сумний, бо на схилку віку був зведений багатьма жінками,

яких він полюбив більше Бога, і дав себе спокусити їхніми чужими мертвими божками, покинувши істинного Бога, який так щедро дарував йому розум, мудрість і всі земні блага (1 Цар. 1–11). Через нерозкаяний гріх царя-батька, а також через особисті гріхи його молодий син Ровоам спричинився до розколу єдиного великого квітучого ізраїльського царства на два ворожі табори: Юдейське царство (залишилося з ним лише два покоління: Юди і Веніямина) та Ізраїльське (десять ізраїльських поколінь обрало царем Єровоама) із двома окремими столицями і храмами у Єрусалимі та Бетелі (1 Цар. 11–15). А згодом були, передовсім у Ізраїльському царстві, жорстокі й зрадливі царі — відступники від істинного Бога, які своїм злим прикладом і словом привели колись вибраний народ до ідолопоклонства та зради єдиного істинного Бога. Це приводило до великої руїни і, врешті, до втрати держави й виселення до чужого краю, до рабства. Одним із таким особливо злих ізраїльських царів, огидних Богові, був цар Ахав і його зловна дружина-чужинка, ідолопоклонниця Ізавель (1 Цар. 16, 29–33). Трагічними були і їхній кінець, бо вони вчинили безліч гріхів-злочинів проти Бога і Його народу (1 Цар. 21–22; 2 Цар. 9: 30–37; 2 Цар. 10: 1–17).

Коли приходив до влади богобоязливий правитель чи посилався пророк, який закликав до покаяння, тоді розкаяний і навернений народ отримував прощення, Божу допомогу і порятунок. Бог, хоч і справедливими карами «будив» свій ізраїльський народ, та не покинув його напризволяще, а коли народ каявся, то Господь милосердився над ним і прощав його (див. прилюдна сповідь: Неєм. 9). Господь прирік Давидові, своєму вірному слугі, що не переведуться його наслідники на престолі, якщо вони зберігатимуть Божі заповіді й ходитимуть

Його дорогами (1 Цар. 2: 1–4), і виведе з його потомка великого і славного царя, який буде добрим пастирем для своїх овець, його царюванню не буде кінця і в ньому будуть благословенні всі народи, він буде Спаситель світу (Луки 1: 30–33, 54–55, 68–75; Матея 1: 21; Йоана 1: 29–31). Зрештою, всі пророцтва стосовно нашого благословенного Господа говорили, що здійсняться вони тоді, коли з'явиться сам Христос. Це буде завершенням усіх пророцтв. Саме тому було обрано народ Божий, аби він став насінням, з якого вийде спасіння для світу. Одного дня, коли настала повнота часу, з'явився Христос і сповнилось пророцтво Єзекіїла: «Сам, сам я буду дбати за моїх овець і буду їх доглядати» (Ез. 34: 11). Наш Господь Ісус створює Церкву, однак не розриває стосунки з вибраним народом, бо прийшов не зруйнувати, а виконати Закон (любви).

3. Новий Цар і Голова нового Божого народу

Народжений Христос не був кимось таким, хто прийшов несподівано. Він пов'язаний зі всіма людьми божими впродовж століть. Якщо взяти Євангеліє і прочитати два генеалогічні записи нашого благословенного Господа, то побачимо, що одна генеалогічна гілка нашого Спасителя іде від Авраама (Матея 1: 1–16), а інша — від Адама, сина Бога (Луки 3: 23–38). Це означає, що цей новий голова *gahal* (церкви), очікуваний людством і сотворений Богом людиною, є пов'язаний з народом Божим, який має стати інструментом спасіння світу (Шін Фултон, 2016: 124). Він же — Бог Слово (Йоана 1: 1–18).

Перші особи, які зустріли нового Царя у Божому храмі, були старозавітні праведники: старець Симеон і пророчиця Анна. Христова Церква цю подію святкує як празник Стрітіння Господнього. Тоді із уст святого Божого слуги пролунали пророчі

слова і про Матір Дитятка Ісус, і про Ізраїль, і про інші нові народи, для яких Христос-Цар буде Богом-Отцем дарованим спасінням, приготованим «перед усіма народами. Світло на просвіту поганам і славу твого люду — Ізраїля» (Луки 2: 30–32). Тут, у *Божому храмі, можна побачити зародок новозавітньої Божої християнської спільноти, де в центрі Христос, а довкола Нього Мати Ісуса та святий Йосиф, і двоє Богу відданих послужних людей: старець і пророциця.*

Бог Слово, Ісус Христос, в Ім'я Пресвятої Тройці, духовно родить Свою Наречену-Церкву. Спочатку у водах Йордану Господь людям Богоявляється у Тройці. Отець завдяки Хрещенню Христа Бога — Улюбленого Сина — називає охрещених улюбленим новим усиновленим народом, «насінням Логосу», яке проросте і, на Голготі, обмие кров'ю Ісуса, дасть плід у жертівній, вірній Христові любові. Охрещений Ісус Христос покликає своїх перших учнів, майбутніх стовпів Церкви. *Спільнота перших Христових учнів і послідовників не була однорідна. Вони відрізнялися між собою: віком, походженням, освітою, станом, політичними поглядами, професією. Однак спільнота була започаткуванням нового народу Ізраїля. Ісус Христос, їхній Учитель, об'єднував їх Собою, просвічуючи їхні серця і розум словами істини й любови, Він їх навчав прикладом і словом, у суперечках мирив, іноді докоряв, але все чинив з любови до Бога Отця і до кожного з них.*

Під Хрестом бачимо малу спільноту, Христову Церкву, яка народжується в болях: Пречиста Мати Ісуса, вірний учень Йоан, жінки-мироносиці та інші, які у Пасхальні Дні покаєнням і вірою долучаються до духовної Родини Воскреслого Ісуса. У День

П'ятидесятниці новоявлена Церква, складена з Богородиці, апостолів і новонавернених вірних, буде об'явлена світові.

Церква — це народ Божий, який триває століттями і продовжився у нас, Його членах. Церква — це таїнство Бога у світі заради спасіння світу (Шін Фултон 2016: 128). *Господь Ісус Христос був Засновником і Головою нового Божого народу — Божої святої спільноти, Його Тіла — Церкви, яка хоч Одна (на взірець Пресвятої Тройці — Єдиного Бога у Трьох Особах), але складена з багатьох християнських народів, об'єднаних у лоні єдиної святої соборної (католицької) апостольської Церкви.* Ця єдина Мати-Церква складена з багатьох Помісних Церков, які мають Єдиного найвищого Пастиря і Голову — Господа Ісуса Христа, єдину «душу» — Святого Духа, який від Бога Отця походить і на Сині спочиває; Він свідчить Божу істину й любов Бога до Його народу; пригадує Христову спасенну науку і животворить новий у Христі єдиний святий Божий народ, складений з окремих народів, відмінних своєю історією і походженням, культурною спадщиною, мовою, обрядами і звичаями. Однак християнський народ єдиний у Пресвятій Тройці, у спільній Вірі, Надії й Любові Христовій, у спільному подвигу християнського благочестя, виявленого впродовж християнської історії, збереженого в святоотцівській духовній спадщині, у досвіді життя в покаянні, у Христовому мирі між собою та в святих молитвах (літургійних і особистих), у вмиранні для самолюбства старої людини через практикування церковних постів і творення народженої з них милостині як вияв братолюбства.

Цей новий Божий народ, складений з окремих самобутніх християнських народів, очолюваних своїм Первоієрархом — Апостолом (згодом Єпископом, Архієпископом, Митрополитом,

Патріярхом), народився для всього світу у видимий спосіб як Христова Церква у День П'ятидесятниці в Єрусалимі. Першим Предстоятелем цього нового народу, народженого від Триєдиного Бога, в День Зіслання Святого Духа був апостол Яків, Брат Господній, перший після Христа Господа Архиєрей Єрусалима (Біблія. Пер. І. Хоменка: 279).

У П'ятидесятницю Отець Небесний в Ім'я Свого Єдинородного Сина послав Свого Святого Духа, який спочив у вигляді вогненних язиків над кожним із дванадцяти апостолів і обожив їх Своєю святою благодаттю, яка перемінила кожного з них із середини, просвітила і навчила говорити до всіх народів їх рідними мовами, дала силу свідчити різними мовами одну і ту саму правду про Боже спасіння всіх народів, які живуть під сонцем (Діяння 2: 1–12); воно дарується в Ісусі Христі через Покаяння і Хрещення та живу віру у Пресвяту Тройцю і Воплоченого Сина Божого, Царя і Господа нашого Ісуса Христа, Спасителя світу! (Діяння 2: 14–41). Ця спільна віра різних народів та спільне Хрещення і прощення гріхів через заслуги смерти й Воскресіння Господа Ісуса Христа зродили єдину Божу родину, складену з багатьох народів, які вірою визнають одного в Трьох Особах Бога за Отця і Царя, і Господа, та свого Єдиного Спасителя і Освятителя. *Нова спільнота — Христова Церква — складена з Божих дітей: народів, відмінних походженням, історією, мовою і культурною спадщиною* (пор. Dłubacz, 1994: 162), але *об'єднаних у Єдинім Господі Бозі спільною Вірою, Надією та Любов'ю Бога понад усе, а ближнього як себе!* Так була виправлена помилка, якої допустилася гордовита і зарозуміла спільнота безбожних народів, збудована на собі, на своїй самолюбній груповій зухвалій волі — людська громада без Бога і Його благословення (Буття 11: 1–9).

У День Зіслання Святого Духа Сам Бог народив-створив у Христовій Церкві не один вибраний Ізраїльський народ, складений із дванадцятьох поколінь, як це було у Старому Завіті, а єдину святу соборну (католицьку) апостольську Церкву, де Голова і наріжний камінь — Христос Бог, а дванадцять апостолів представляють дванадцять поколінь Ізраїля, на яких, немов на дванадцятьох каменях, збудована нова духовна будівля — Божа Церква, Мати багатьох братніх народів світу. Дванадцять апостолів під натхненням Святого Духа розійшлись по всьому світу, щоб продовжувати діло спасіння і народження нових християнських народів у єдиній Христовій Церкві, «православній за вірою і католицькій в любові» (Св. Іван Павло II).

ЛІТЕРАТУРА

Біблія. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / пер. І. Хоменка. Рим: Видавництво оо. Василіян, 2018. 1480 с.

Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / пер. Р. Турконяка. Київ: Українське Біблійне Товариство, 2022. 1232 с.

Молитва Церкви. Опівнічна, Канон Пресвятій Трійці, глас 8, пісня 6, 3. URL: <https://prayer-service.online/#20231001&midnight> (дата звернення: 01.10.2023).

Катехизм, 2012 — Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос — наша Пасха» / Синод Української Греко-Католицької Церкви. Львів: Свічадо, 2012. 344 с.

Св. Іван Павло II — Слово Святішого Отця Івана Павла II до України. Львів: Свічадо, 2001. 204 с.

Шін Фултон Дж. Твоє життя вартує, щоб його прожити: Християнська філософія життя / пер. з англ. Н. Помірно; 4-е вид. Жовква: Місіонер, 2016. 368 с.

Dłubacz W. O kulturę filozofii. Zagadnienia podstawowe / przedmowa M. A. Krapiec. Lublin, 1994. 206 с.

о. Мартин Хомів

**ЦЕРКОВНА СПАДЩИНА ЯК ОСНОВА ФОРМАЦІЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЕМІГРАНТА.
ДОСВІД ІММІГРАНТА, СИНА ЕМІГРАНТІВ**

Українські емігранти є носіями не лише історично-культурної спадщини рідного дому, у якому вони народилися та виростили, але й культури чужого дому, який вони вирішили зробити своїм⁸.

Національна ідентичність: як зрозуміти, хто українець?

Більшість українців ідентифікують себе передовсім як громадяни України. Проте громадянами України вважаються особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство України» (13 листопада 1991 року) проживали в Україні і не були громадянами інших держав» (Закон України,

⁸ Автор статті є сином українських емігрантів, який іммігрував в Україну. Для автора рідний дім, де народився і в якому виріс, — Велика Британія; чужий, який вирішив зробити своїм, — Україна (Прим. авт.).